

Mobning

Denne DCUM-vejledning beskriver mobning.

Efter en kort introduktion til mobning og mobnings konsekvenser, giver vejledningen indblik i, hvilke regler der findes på området.

DCUM-vejledningen tager udgangspunkt i elever, studerendes og andre uddannelsesdeltageres ret til et sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt undervisningsmiljø, der fremmer deres mulighed for trivsel, sundhed, udvikling og læring, og som omfatter det fysiske, psykiske og æstetiske miljø.

Vejledningen støtter de undervisningsmiljøansvarlige i arbejdet mod mobning som en del af arbejdet for et godt undervisningsmiljø.

DCUM-vejledninger er baseret på undervisningsmiljølovens regler, på regler i anden lovgivning og på DCUM's viden om og erfaring med undervisningsmiljøforhold.

Mobning

Af mange grunde er det vigtigt, at skoler og uddannelsessteder tager de sociale mekanismer i undervisningsmiljøet alvorligt både for at skabe inkluderende og konstruktive fællesskabende processer og for at bekæmpe mobbeprocesser, når de opstår.

Hvad er mobning?

Dansk og international mobbeforskning definerer mobning som ekstreme sociale processer i en gruppe i en social og kulturel kontekst som fx skolen. Med afsæt i denne forskning definerer DCUM mobning som følger:

EXBUS.DK

Mobning er et socialt fænomen, som in- og ekskluderer gennem ekstreme marginaliseringsprocesser. Mobning opstår i en gruppe, når ekskluderende processer tager overhånd og glider af sporet. Mobbeprocesser markerer et fællesskab, hvor nogle anerkendes som værdige sociale identiteter, mens andre berøves denne anerkendelse og i stedet udstødes som uværdige medlemmer af fællesskabet.

Berøvelsen af værdighed sker gennem produktion af foragt, som eksempelvis nedvurdering, bagtalelse, usynliggørelse, hån, latterliggørelse, fysisk forulempelse, ødelæggelse af ejendele, indbrud i og misbrug af sociale profiler, ekskluderende markeringer i digitale medier mv. Foragten kan også komme til udtryk ved at udelukke nogen fra samarbejdsprocesser, møder, sammenkomster og faglige eller sociale aktiviteter.

Hvorfor forekommer mobning?

Mobning er et tegn på dårligt psykisk undervisningsmiljø. Det psykiske undervisningsmiljø handler i høj grad om at være en del af fællesskaber, der markerer sociale positioner og identiteter gennem sociale relationer, normer og gruppedynamikker. Mobning skaber et dårligt undervisningsmiljø, der påvirker alle. Mobning er forankret i sociale relationer og mærkes samtidig på den enkeltes krop, selvopfattelse og sociale identitet med konsekvenser for den enkeltes sundhed, udvikling, trivsel og læring. Derfor skal der handles konsekvent ved mistanke om mobning.

Omvendt kan et dårligt undervisningsmiljø også være med til at forstærke mobning. For eksempel hvis der på skolen eller uddannelsesstedet er dårlige betingelser og rammer for sociale aktiviteter, med andre ord - hvis der ikke er noget at lave i pauserne, kan mobning få bedre vækstbetingelser.

Hvem oplever mobning?

I princippet kan alle elever og studerende blive udsat for mobning. Fra grundskoleområdet ved vi, at f.eks. drenge og piger bliver mobbet lige meget. Det er en myte, at det er de ydre kendetegn, som f.eks. hår, tøj og kropsbygning, der er årsagen. De ydre kendetegn kan indgå som midler i mobningen, men mobning er ikke forårsaget af individuelle faktorer.

Skolebørn fra ressourcetsvage familier giver dog udtryk for oftere at være involveret i mobning end andre børn. Det kan tyde på, at mere sårbare børn og unge kan have større risiko for at opleve mobning – på den ene eller anden måde – end børn og unge, der ikke er kategoriseret eller oplever sig som sårbare.

Hvem mobber?

Denne vejlednings forståelse af mobning rummer den grundlæggende antagelse, at når mobning sker i sociale kontekster og relationer, så kan det opstå alle steder og i princippet involvere alle – også lærere og undervisere. Derfor er det vigtigt med vedvarende opmærksomhed på mobning og aktiv handling for at modvirke foragtproduktion og de marginaliserende processer.

Konsekvenser af mobning

Mobning har en række skadelige konsekvenser. Ud over at mobning har en skadelig indvirkning på sociale processer og fællesskaber, har mobning også konsekvenser for den enkeltes selvopfattelse, identitet og læreprocesser. Mobning og mobbeprocesser har stor betydning for elevernes trivsel, for deres motivation til at gå i skole og for glæden eller angsten for det fællesskab, som deres klasse er.

Elever eller studerende, der oplever at blive mobbet, vil ofte opleve et forhøjet stressniveau på grund af deres situation. Det samme kan ske for de børn og unge, som er med til at mobbe i angst for selv at blive dømt ude. Mange vil også opleve angst og søvnbesvær samt få psykosomatiske symptomer som for eksempel mavepine og hovedpine. De mere personlighedstruende konsekvenser er ødelagt selvtillid og selvværd, som på længere sigt risikerer at føre til depression – og for nogle få, kan føre til selvmordsforsøg. Det behøver ikke gå så galt, men mobbeerfaringer kan sætte spor mange år frem i livet.

Undervisningsmiljøloven

Undervisningsmiljøloven siger, at elever og studerende har ret til et godt undervisningsmiljø således, at undervisningen kan foregå sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Herudover skal undervisningsmiljøet også fremme elevernes muligheder for udvikling og læring, og omfatter derfor også uddannelsesstedets psykiske og æstetiske miljø. Det er skolens og uddannelsesstedets ansvar at sikre det gode undervisningsmiljø – i samspil med elever og studerende.

Mobning ødelægger undervisningsmiljøet og gør voldsom skade på elevernes og de studerendes trivsel, velbefindende, læring og sundhed. At skoler og uddannelsessteder forebygger og bekæmper mobning, er derfor alle børns, unges og voksnes ret.

Konkrete krav til arbejdet mod mobning

På grundskoleområdet er der forskellige krav til arbejdet mod mobning. Der skelnes mellem krav for folkeskolen og de frie grundskoler. Folkeskolers skolebestyrelse skal fastsætte skolens ordensregler og værdiregelsæt. Værdiregelsættet skal være retningsgivende for god adfærd og give pejlemærker for, hvordan der opnås god trivsel på skolen samt et godt psykisk undervisningsmiljø. Værdiregelsættet skal herunder indeholde en overordnet antimobbestrategi.

BEKENDTGØRELSE
OM FREMME AF
GOD ORDEN
I FOLKESKOLEN
§ 1, STK. 1 OG 2

En antimobbestrategi skal sætte fokus på konsekvenserne af mobning og indføre redskaber til at bekæmpe mobning. Antimobbestrategien bør indeholde konkrete beskrivelser af, hvordan skolen forstår mobning, hvordan mobning forebygges, og hvordan mobning bekæmpes, når det forekommer. Værdiregelsættet og dermed antimobbestrategien, skal offentliggøres på folkeskolens hjemmeside.

GENNEMSIGTIGHEDSLOVEN
§ 2, STK 2

Der er ikke krav til de frie grundskoler om at offentliggøre en antimobbestrategi. De fleste frie grundskoler har en trivselspolitik. Hvis en gruppe skal fungere som et fællesskab, skal der være nogle fælles retningslinjer og rammer, som alle accepterer. Det gælder om at skabe rammer, der både fysisk og psykisk skaber de bedste muligheder for at lære. De frie grundskolers pligt til at modarbejde mobning ligger implicit i kravene til undervisningen i Lov om frie grundskoler.

FAGHÆFTE 21

Mobning er desuden et emne, der skal indgå i grundskolernes arbejde med sundheds- og seksualundervisningen, som er et af flere timeløse fag.

For efterskolerne gælder på samme måde som for de frie grundskoler, at der ikke er krav om offentliggørelse af en antimobbestrategi, men her gælder i stedet Lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler).

Der findes ikke tilsvarende krav til ungdomsuddannelser eller voksen- og videregående uddannelser om værdiregelsæt eller antimobbestrategi, men ungdomsuddannelser skal have et reglement for orden, hvilket også kan fungere til at regulere samværsformer og adfærd generelt på skolen eller uddannelsesstedet. F.eks. skal studie- og ordensregler i gymnasiale uddannelser bidrage til et godt undervisningsmiljø og ordensreglerne skal indeholde regler for almindelig orden og samvær.

BEKENDTGØRELSE
OM STUDIE- OG
ORDENSREGLER
I GYMNASIALE
UDDANNELSER
§§ 1-2

DCUM anbefaler

Udarbejd en antimobbestrategi

En antimobbestrategi kan sætte retning for arbejdet med mobning, og den kan forpligte forskellige parter til handling. Folkeskoler skal som en del af værdiregelsættet udarbejde en antimobbestrategi, og her tilbyder DCUM en skabelon til arbejdet med værdiregelsæt, herunder også en antimobbestrategi. DCUM har desuden udarbejdet en skabelon til arbejdet med antimobbestrategi til både grundskoler og ungdomsuddannelser.

Få viden og kompetencer ind i organisationen

Indsatser for mere trivsel og fællesskab og modvirkning af mobning kræver viden om mobning samt personaleressourcer og kompetencer til at handle troværdigt i de forskellige komplekse trivselsprocesser og svære mobbesituationer. Det er en god idé med en synlig organisering af disse ressourcer og kompetencer, så ingen, hverken elever, studerende, personale eller forældre, oplever at stå alene eller uhørt i arbejdet med konstruktive fællesskaber i undervisningsmiljøet.

Konkrete metoder

Søg efter metoder, der virker for andre og bliv inspireret til at udvikle egne metoder. Få eventuelt inspiration til arbejdet blandt [DCUMs mange materialer og værktøjer](#).

Sammen mod mobning

At ændre en negativ og fordømmende kultur kræver, at alle arbejder med: personale, elever, studerende, forældre, ledelse osv. Selv små tiltag som f.eks. at begynde at sige fra overfor foragten eller tage den udstødte med i nye sammenhænge, er vigtige brikker på vej mod en ny social orden i en gruppe. Som barn eller ung kan man ikke alene ændre tingene, men man kan påvirke en proces i en anden retning. Som forældre kan man heller ikke ændre de sociale mønstre og normer, som kan være i skolen og forekomme fremmede derhjemme, men man kan sætte fokus på problemet ved at tage kontakt til skolen, der har en stor forpligtelse og magtfuld position til at lytte, inddrage og handle aktivt til at stoppe og forandre mobbeprocesser, så ingen oplever at blive holdt udenfor. Find eventuelt inspiration på [sammenmodmobning.dk](#)

På grundskoleområdet har alle centrale parter og støtteorganisationer i 2004 underskrevet Trivselserklæringen og dermed vedkendt sig, at de har et ansvar for, at mobning ikke sker, og at alle skolebørn trives og trygt kan gå i skole. Med Trivselserklæringen forpligter parterne sig til at tage ansvar for at fremme den sociale trivsel og modvirke mobning i grundskolen, samt til at samarbejde om det.

Baggrund

Retskilder

Bekendtgørelse af lov om efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler: LBK nr 916 af 13/08/2014

Bekendtgørelse om fremme af god orden i folkeskolen: BEK nr 697 af 23/06/2014

Bekendtgørelse om studie- og ordensregler i de gymnasiale uddannelser: BEK nr. 1222 af 4. December 2006

Folkeskoleloven (Bekendtgørelse af lov om folkeskolen): LBK nr 665 af 20/06/2014

Friskoleloven (Bekendtgørelse af lov om friskoler og private grundskoler m.v.): LBK nr 917 af 13/08/2014

Gennemsigtighedsloven (Bekendtgørelse af lov om gennemsigtighed og åbenhed i uddannelserne m.v.): LBK nr. 880 af 19. September 2005

IEU-loven (Bekendtgørelse af lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse): LBK nr 878 af 08/08/2011

Undervisningsmiljøloven (Lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø): Lov nr. 166 af 14. marts 2001

DCUM-materialer (find dem på vores hjemmeside, www.dcum.dk)

Elevernes syn på undervisningsmiljøet i grundskolen, Termometertal

Er du med mod mobning – 42 veje til bedre trivsel, Metodehåndbog 2006

19 veje til bedre trivsel på ungdomsuddannelserne, Metodehåndbog 2008

Litteratur

Henningsen, Inge (eXbus): Resultater fra Vestegnsundersøgelsen 2009-10. eXbus arbejdspapir 2011. Institut for Læring, Aarhus Universitet.

Koefoed, Jette og Søndergaard, Dorte Marie (red.)(eXbus): Mobning gentænkt, Hans Reitzels Forlag 2013

Koefoed, Jette og Søndergaard, Dorte Marie (red.)(eXbus): Mobning – sociale processer på afveje, Hans Reitzels Forlag 2009

Parter omkring grundskolen: Trivselsundersøgelsen, 2004

Statens Institut for Folkesundhed: Skolebørnsundersøgelsen 2010, 2011

Sundhedsstyrelsen: Psykisk mistrivsel blandt 11-15 årige – bidrag til belysning af skolebørns mentale sundhed, 2011

Sundhedsstyrelsen: Skolesundhedsarbejde – håndbog for sundhedspersonale, Mobning og social trivsel i skole af Karin Villumsen, 2013, Rosendahls A/S

Undervisningsministeriet: Fælles mål 2009 – Elevernes alsidige udvikling, Faghæfte 47, 2010

Undervisningsministeriet: Fælles mål, Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab, Faghæfte 21, 2009